

TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ SRAUTŲ POKYČIAI EKONOMINĖS KRIZĖS SĄLYGOMIS

Akvilė Čibinskienė, Rima Kontautienė

Kauno technologijos universitetas

Anotacija

Straipsnio autorės nagrinėja tiesioginių užsienio investicijų (TUI) srautų pokyčius išskirtinėmis ekonominės krizės sąlygomis. Straipsnyje apibūdinami tiesioginių užsienio investicijų srautų pokyčiai, nagrinėjama jų įtaka naujų Europos Sąjungos valstybių ekonomikoms. Akcentuojant tiesioginių užsienio investicijų svarbą, apžvelgiamos jų nuosmukio pasekmės vyriausybės politikai. Straipsnyje išnagrinėti tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai Lietuvoje, jų struktūra pagal šalis, pagal ekonominės veiklos rūšis ir apskritis. Autorės atliko tiesioginių užsienio investicijų ir tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, Lietuvoje prognozavimą. Taip pat šiame tyrime yra analizuojamas tiesioginių užsienio investicijų poveikis Lietuvos ekonomikai.

Ištyrę nagrinėjamą tiesioginių užsienio investicijų srautų pokyčių ekonominės krizės sąlygomis klausimą, autorės nustatė, jog 2008-2009m. tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis pasaulyje gilėjo visose trijose ekonominėse grupėse. Tiesioginių užsienio investicijų naudą sudaro kapitalo investicijos, įsidarbinimo galimybės, gaunamos pajamos iš mokesčių, didesnės įplaukos iš eksporto ir užsienio technologijų įsisavinimas. Tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis labai veikia vyriausybės politiką, kuri vaidina svarbų vaidmenį, atkuriant palankias sąlygas tiesioginių užsienio investicijų srautams. 2008-2009 metais Lietuvoje daugiausiai investavo Lenkijos, Švedijos bei Danijos investuotojai. TUI Lietuvoje teigiamai veikia šalies ekonomiką, ypač paslaugų sektorių, tačiau 2009m. ir jos tendencijai mažėjo. Atlikus tiesioginių užsienio investicijų ir tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, Lietuvoje prognozavimą, nustatyta, jog 2008 metų tiesioginių užsienio investicijų įplaukų dydį Lietuva turėtų pasiekti 2011 metais, o sekančiais metais TUI turėtų didėti.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: investicijos, tiesioginės užsienio investicijos, ekonominė krizė.

Įvadas

Pirmieji pasaulinės finansų krizės požymiai pasireiškė 2007m. viduryje vis augančiais finansiniais hipotekos įsipareigojimų nevykdymais JAV. Pinigų rinkos krizė prasidėjo 2008 metais. Akcijų rinka sumažėjo, didelės finansinės institucijos žlugo arba buvo išperkamos valstybės. Vyriausybės visame pasaulyje turėjo pasirinkti gelbėjimo būdus išgelbėti jų finansines sistemas. Ne tik privačios finansinės institucijos (tokios kaip „Lehman Brothers“ ir „Morgan Stanley“), bet ir tautos (pvz., Islandija), atsidūrė ant bankroto slenksčio. Finansų įstaigos buvo priverstos didinti kapitalą ir kovoti su likvidumo problemomis, mažindamos tarptautinių bankų paskolas, mažindamos investicijų portfelį. Pradinis viešas akcijų platinimas tarptautinėje finansų rinkoje buvo sulaukytas.

Finansinės krizės pradžia sutapo su struktūrine krize pasaulio ekonomikoje. Pramonės šakos, kurios klestėjo ekonomikos pakilimo metu gana ilgą laikotarpį sukūrusios didelius perteklinius pajėgumus, pasaulinei paklausai pradėjus silpnėti, krito į gilią recesiją. Finansų krizė sutapo su trečiuoju ekonominio ciklo etapu, t.y. ekonominio nuosmukio periodu. Tai sukėlė ypač neigiamą krizės poveikį pasaulio ekonomikai.

Problema. Tiesioginės užsienio investicijos (TUI) – tai ne tik finansiniai ištekliai, naujos technologijos, prieigos prie rinkų, bet ir didesnė pramonės ir jos funkcijų vertė. Daugelio šalių ekonomikos, tarp jų ir Lietuvos, iki šiol labai priklausomos nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų.

Tyrimo objektas. Tiesioginių užsienio investicijų srautai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti tiesioginių užsienio investicijų srautų pokyčius globalios ekonominės krizės sąlygomis pasaulyje ir Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. apibūdinti tiesioginių užsienio investicijų srautų pokyčius;
2. atskleisti tiesioginių užsienio investicijų įtaką naujų ES narių valstybių ekonomikoms;
3. įvertinti tiesioginių užsienio investicijų nuosmukio padarinius vyriausybės politikoms;
4. apibūdinti tiesioginių užsienio investicijų struktūrą bei pokyčius Lietuvoje.

Tyrimo metodai. Sisteminė literatūros ir statistinių duomenų lyginamoji ir struktūrinė, loginė analizė, prognozavimas.

Tiesioginių užsienio investicijų srautų pokyčiai

2008 metai žymi tiesioginių užsienio investicijų augimo ciklo pabaigą. Besiplečiant krizei, įmonių ir projektų finansavimui silpnėjant, kapitalo investicijos ir tiesioginės užsienio investicijos stipriai sumažėjo. Daugelis planuojamų veiklų buvo atidėtos, sustabdyti įvairūs būsimi projektai. Esamiems projektams taip pat buvo daromas spaudimas, ypač kalbant apie užimtumo lygį tuose projektuose. 2008 metais krizės „epicentro“ metu išsivysčiusiose šalyse TUI sumažėjo trečdaliu. Besivystančių šalių ekonomika krizės poveikį pajuto vėliau, todėl poveikis jų ekonomikai galėjo būti mažesnis, tačiau vis tiek buvo reikšmingas. 2008 metų duomenys

rodo stiprų krizės poveikį. Remiantis Jungtinių Tautų konferencijos vertinimais (World Investment Report 2009), pasaulio tiesioginių užsienio investicijų įplaukos 2008 m. sumažėjo maždaug 14 proc. iki 1,7 trilijono dolerių, 2009 m. sumažėjo iki 1,2 trilijono dolerių.

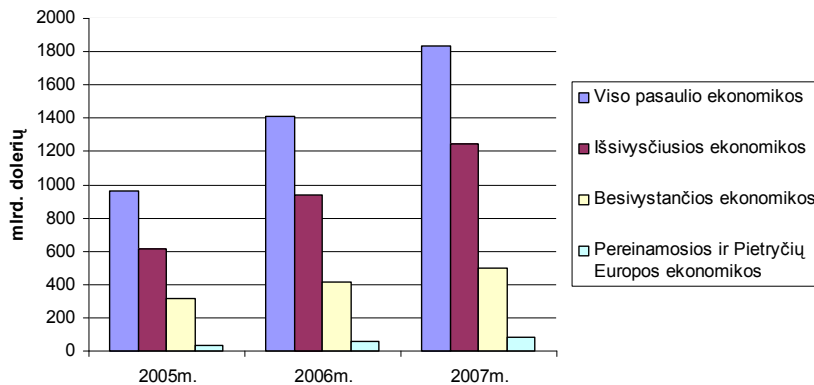
Finansinis trigubos krizės komponentas paveikė tiesiogines užsienio investicijas griežtesnėmis kredito sąlygomis ir mažesniu įmonių pelnu, kas silpnino bendrovių galimybes finansuoti savo užsienio projektus. Kita vertus, ciklinis nuosmukis ir išaugusi rizika sumenkino pasitikėjimą verslu ir sumažino įmonių plėtrą tarptautiniu mastu. Kaip viso to rezultatas, daugelis naujų pasaulinio masto plėtros projektų buvo atšaukti arba sustabdyti. Tokia tendencija plačiai paplito ir ypač stipriai paveikė pramonę, kuri labiausiai nukentėjo dėl struktūrinės krizės.

Investicijų perspektyvos blogėjo progresyviai: krizė beveik jokios įtakos neturėjo globaliniams tiesioginių užsienio investicijų srautams 2007 metais ir pirmąjį 2008 m. pusmetį, tačiau antrąjį 2008 m. pusmetį paveikė stipriai. 2008 metai - tai tiesioginių užsienio investicijų augimo ciklo pasaulyje (1 pav), kuris truko ketverius metus, pabaiga. Tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis tęsėsi ir 2009 metais. Pagal Jungtinių Tautų duomenis, tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis gilėjo visose trijose ekonominėse grupėse (World Investment Report 2009). TUI besivystančiose šalyse dramatiškai sumažėjo pirmąjį 2009m. ketvirtį: Kinijoje tiesioginių užsienio investicijų įplaukos per pirmuosius du 2009m. mėnesius sumažėjo daugiau nei 26 proc. Lyginant su tuo pačiu laikotarpiu 2008m., Korėjoje per pirmąjį 2009m. ketvirtį

TUI sumažėjo net 38 proc. (World Investment Report 2009).

Dabartinė situacija skiriasi nuo paskutinės finansinės krizės, kilusios 1997 m. besivystančiose Azijos rinkose ir neigiamai paveikusias tiesioginių užsienio investicijų įplaukas į šių šalių ekonomiką. Dabartinė krizė prasidėjo išsivysčiusiose pasaulio šalyse (labiausiai JAV), ir nors krizė pasiuntė šoko bangas po visą pasaulį ir tai pakenkė išsivysčiusių, besivystančių ir pereinamosios ekonomikos šalių ekonomikoms, didžiausią smūgį sudavė būtent išsivysčiusių šalių ekonomikai. Naujausi duomenys rodo, kad šios šalys smarkiausiai nukentėjo dėl krizės. Pasaulio tiesioginių užsienio investicijų srautai sumažėjo 15 proc., išsivysčiusiose šalyse šis sumažėjimas siekė net 25 proc. (lyginant su 2007 m. srautais). Tiesioginių užsienio investicijų srautų sumažėjimas buvo ypač ryškus Airijoje (-140 proc.), Suomijoje (-134 proc.), Nyderlanduose (-103 proc.) ir Italijoje (-67 proc.).

Naujųjų ES narių duomenys yra mišrūs. Pagal "World Investment Report 2009" duomenis, tiesioginių užsienio investicijų augimas ir toliau tęsiasi Rumunijoje (34 proc.), Vengrijoje (8 proc.) ir Čekijoje (3 proc.), o tiesioginių užsienio investicijų įplaukų sumažėjimas buvo užregistruotas Lenkijoje (-28% proc.). Šios šalys (Jungtinių Tautų statistikos klasifikuojamos kaip išsivysčiusios) buvo labai priklausomos nuo tiesioginių užsienio investicijų įplaukų 1990 m. ekonomikos restruktūrizavimo pereinamuoju laikotarpiu, šiuo metu vis dar priklausomos nuo užsienio investuotojų, nes tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas duoda didesnę pramonės ir jos funkcijų pridėtinę vertę.

1 pav. TUI įplaukos pasaulyje ir ekonominėse grupėse 2005-2007 m., mlrd.dolerių

Pagal "World Investment Report 2009", tiesioginių užsienio investicijų srautai į besivystančias ir pereinamosios ekonomikos šalis buvo atsparesni, kadangi krizės pasekmės šiose šalyse pasireiškė vėliau. Tačiau nuo 2008 m. pabaigos krizės intensyvėjimas dramatiškai pakeitė perspektyvas besivystančiose šalyse ir pereinamosios ekonomikos šalyse, o neigiamas krizės poveikis jaučiamas ir dabar.

Buvo tikimasi, kad užsienio tiesioginių investicijų augimas besivystančiose šalyse (2 pav.), nors ir mažesnis nei 2007m., išliks. Srautai į Rytų, Pietų ir Pietryčių Azijos šalis ir toliau augo 2008 m. (apie 6 proc.). Tiesioginių užsienio investicijų srautai į Lotynų Amerikos bei Karibų jūros šalis padidėjo apie 9 proc. Tiesioginių užsienio investicijų srautai į pereinamojo laikotarpio ekonomikos

šalis ir Pietų - Rytų Europos bei Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (NVS) šalis padidėjo 24 proc. Keturiuose sparčiai augančios ekonomikos šalyse: Brazilijoje, Kinijoje, Indijoje ir Rusijos Federacijoje – buvo fiksuojamas tiesioginių užsienio investicijų augimas 2008m.: nuo 11 proc. Kinijoje iki 85 proc. Indijoje.

Krizės poveikis šalių ekonomikoms labai skirtingas priklausomai regiono ir šalies. Europos Komisija (2008) apskaičiavo, kad ekonomikos augimas sumažėjo maždaug 1 proc. 2008 m., nuo maždaug 3 proc. 2007 metais. Be to, buvo prognozuojama, kad realaus BVP augimas sumažės iki 2 proc. visose ES šalyse 2009 m. Nedarbas didės ir pasieks 8,75 proc. visose ES šalyse 2009 metais, o dar labiau padidės 2010 metais.

Tiesioginių užsienio investicijų įtaka naujų ES narių valstybių ekonomikoms

Daugelyje pereinamosios ekonomikos šalių nuo 1990 m. vidurio TUI buvo ypač svarbios tų šalių ekonomikos augimui ir jų perėjimui prie rinkos ekonomikos (World Investment Directory, Volume VIII: Central and Eastern Europe 2003). Pagal tiesioginių užsienio investicijų indėlį į finansinius išteklius, investicijas į technologijas ir į prieigas prie rinkų, TUI pereinamosios ekonomikos šalyse ne tik padidino šalių finansinius išteklius ir investicijas į technologijų vystymą, bet ir prisidėjo prie šalių pramonės restruktūrizavimo eigos, paspartino perėjimą į rinkos ekonomiką, prisidėjo prie privataus sektoriaus stiprinimo ir naujos rinkos ekonomikos atsiradimo, pašalinamos makroekonomikos iškraipymus, paveldėtus iš ankstesnės planinės sistemos (Kalotay 2001, Hunya 2000).

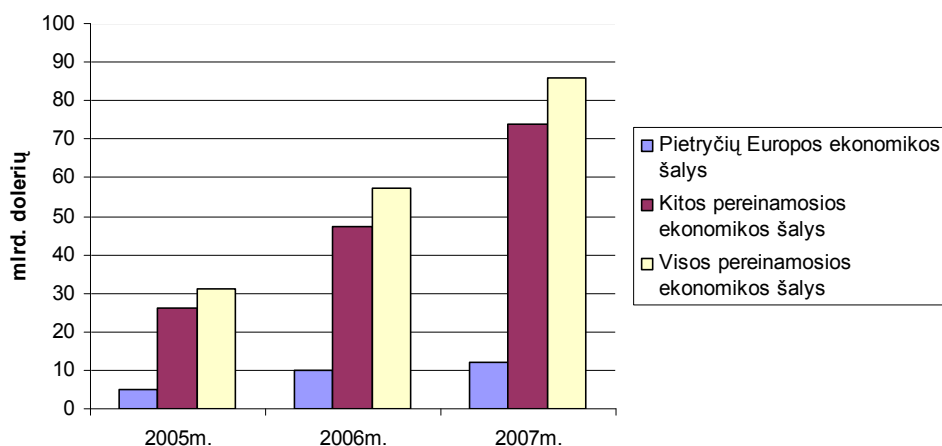
TUI suvaidino svarbų vaidmenį šalims integruojantis į pasaulio ekonomiką 1990 m. bei šalių ekonomikų pertvarkymo procese (Kalotay 2001). TUI labai paveikė šių šalių įtraukimą į tarptautinį darbo pasidalijimą, į eksporto plėtrą. Be to, pereinamojo laikotarpio šalims teko įveikti izoliacijos palikimą: užsikariauti savo vietą tarptautinio darbo pasidalijimo terpėje. Procesas toli gražu nėra baigtas, nes tai liudija ir palyginti nedidelė ES

tiesioginių užsienio investicijų dalis į šių šalių ekonomiką, net ir po įstojimo į ES (Kalotay 2006).

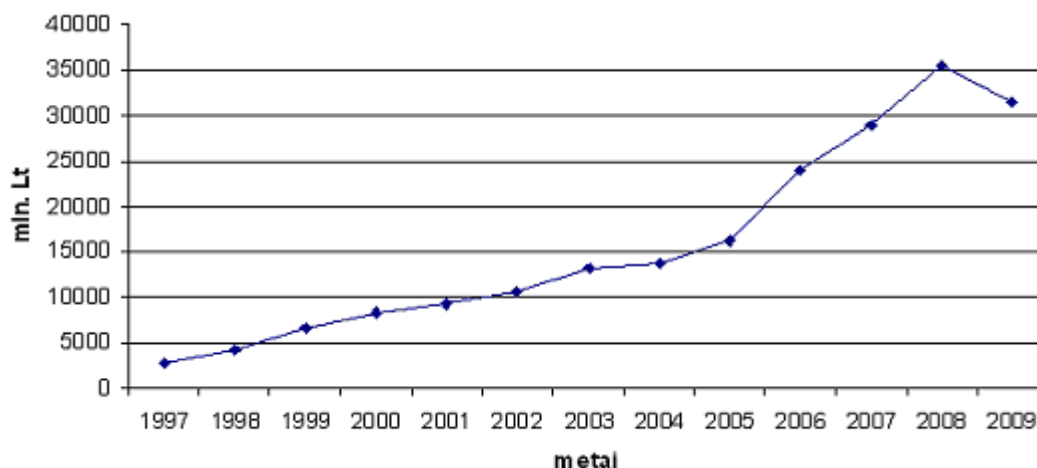
Tiesioginių užsienio investicijų nauda, pasak akademinės literatūros ir strategijos formuotojų, sudaro kapitalo investicijos, įsidarbinimo galimybės, gaunamos pajamos iš mokesčių, didesnės įplaukos iš eksporto ir užsienio technologijų įsisavinimas. Pasak Joseph Stiglitz (2000), „tiesioginių užsienio investicijų argumentas ... yra įtikinamas. Tokios investicijos atneša su savimi ne tik lėšas, bet ir technologijas, galimybes patekti į rinkas, ir vertingą mokymą, investicijas į žmogiškąjį kapitalą. TUI nėra pastovios, nes tai yra trumpalaikiai srautai, kurie gali ir ateiti į šalį ir, be spaudimo, išlėkti lauk“ (Stiglitz 2000).

Tiesioginių užsienio investicijų nuosmukio pasekmės vyriausybės politikai

Tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis labai veikia vyriausybės politiką. Praktiniu požiūriu, vyriausybės susiduria su dideliu darbuotojų atleidimu ir mažėjančia mokesčių baze. Kada tiesioginių užsienio investicijų įplaukos mažėja ir kai kurios užsienio kompanijos net išsiparduoda, žmonės praranda darbą užsienio dukterinėse įmonėse, pajamos iš mokesčių mažėja, šalių vyriausybės yra spaudžiamos efektyviau

2 pav. TUI įplaukos pereinamosios ekonomikos šalyse 2005 – 2007 m., mlrd. dolerių

3 pav. Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje pokyčiai 1997 – 2009 m.

konkuruoti. Šalių vyriausybės yra verčiamos išsaugoti darbo vietas savo šalyse, nutraukti įmonių veiklą užsienyje ir repatrijuoti darbo vietas į savo šalis. Visų šalių vyriausybės verčiamos įgyvendinti struktūrines reformas, kuriomis siekiama užtikrinti didesnę stabilumą pasaulio finansų sistemoje ir stiprinti makroekonominis fondus, kurie savo ruožtu gali turėti teigiamas įtakos tiesioginių užsienio investicijų politikos srityje.

Daugelyje šalių būtinas skubus ekonominės veiklos perorientavimas. Įvairiose šalyse labai stiprios protekcionizmo ir ekonominio nacionalizmo idėjos. Šiuo atžvilgiu kyla tam tikra derėjimosi galios asimetriją tarp eksportuojančios ir priimančiosios šalies: pirmoji veikia sprendimų priėmimo procesus; antroji gali daryti įtaką mokestinėmis priemonėmis užsienio įmonėms šalies viduje. „Tai ypač taikytina kylančioms rinkoms, kuriose per artimiausius penkerius metus laukiama visų keturių politinių rizikų formų padidėjimo. Tai yra politinio smurto, tiesioginių užsienio investicijų protekcionizmo ir grėsmės, susijusios su geopolitine įtampa bei vyriausybės nestabilumu. Išsivysčiusiose šalyse irgi yra išplitęs susirūpinimas dėl tiesioginių užsienio investicijų protekcionizmo, terorizmo grėsmės JAV ir Jungtinėje Karalystėje bei geopolitinių įtampų, tarp kurių yra galimas konfliktas su Iranu, islamo radikalizmas ir trintis tarp Rusijos ir Vakarų“ (Stasiulaitis 2007).

Tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu, sprendžiant finansų krizės ekonominių padarinių pasekmes, būtina sukurti palankias sąlygas tiesioginių užsienio investicijų srautų atkūrimui ir ekonomikos augimui.

Būtina atkurti pasitikėjimą ir stabilumą finansų sistemoje, paskatinti investicijas bei atnaujinti išpareigojimus atviroje ekonomikoje. Be investicijų skatinimo būtina surasti naujus prioritetus ir naujas priemones (įskaitant naują subsidijų sistemą, kuri padėtų sustabdyti bedarbystės augimą). Investicijų skatinimas pasauliniu mastu - tai investicijų į paslaugų sektorių didinimas, siekiant sukurti kuo daugiau darbo vietų.

Iki šiol tiesioginis krizės poveikis tiesioginių užsienio investicijų politikai ir teisinei aplinkai buvo ribotas, išskyrus kai kurias didesnio ekonominio patriotizmo šalis, kaip, pavyzdžiui, Prancūziją, nes eksporto platforma daugiausiai išsidėsčiusi besivystančiose šalyse ir pereinamosios ekonomikos šalyse. Tačiau iki šiol nėra aišku, ar ES šalių solidarumas yra pakankamai stiprus sustabdyti krizės pasekmių plėtrą. Dauguma vyriausybių ir toliau laikosi savo išpareigojimų skatinti tiesiogines užsienio investicijas ir puoselėti naujoves.

Valstybės politika turi vaidinti svarbų vaidmenį atkuriant palankias sąlygas tiesioginių užsienio investicijų srautams. Išsivysčiusių ir besivystančių šalių vyriausybėms svarbu išlaikyti bendrą palankią aplinką verslui ir investicijoms.

Tiesioginių užsienio investicijų struktūra Lietuvoje

Lietuvoje TUI paklūsta pasaulinėms tendencijoms ir stipriai mažėja. Statistikos departamento duomenimis, TUI 2009 m. sausio 1 d. sudarė 31484,6 mln. litų ir buvo 11,3 proc. mažesnė nei 2008 m. sausio 1 d. (35503,9 mln. Lt)

(3 pav.). Vidutiniškai vienam šalies gyventojui teko 9398 litai (2008 m. sausio 1 d. – 10547 Lt) tiesioginių užsienio investicijų. Tiesioginių užsienio investicijų sumažėjimą lėmė įmonių akcijų kainų kritimas ir reinvesticijų sumažėjimas, nors TUI į akcinį kapitalą ir kitą kapitalą padidėjo.

2009m. daugiausia Lietuvoje investavo Švedijos – 5298,5 mln. litų (16,8 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų), Vokietijos – 3169,8 mln. litų (10,1 proc.), Danijos – 2753,3 mln. litų (8,7 proc.), Estijos – 2397,0 mln. litų (7,6 proc.), Nyderlandų – 2114,0 mln. litų (6,7 proc.), Latvijos – 1945,7 mln. litų (6,2 proc.), Lenkijos – 1853,1 mln. litų (5,9 proc.), Suomijos – 1749,3 mln. litų (5,6 proc.), Rusijos – 1664,0 mln. litų (5,3 proc.), Norvegijos – 1242,0 mln. litų (3,9 proc.) investuotojai. Pastaraisiais metais sparčiausiai augo Latvijos, Nyderlandų, Švedijos, Norvegijos TUI. Tiesioginės investicijos iš 27 ES valstybių narių sudarė 25569,1 mln. litų (81,2 proc.), iš NVS šalių – 1851,7 mln. litų (5,9 proc.) visų tiesioginių užsienio investicijų.

2009 m. sausio 1 d. daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą – 23,3 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų (į naftos ir chemijos produktų gamybą – 8,5 proc.), į nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos įmones – 16,3 proc., į finansinį tarpininkavimą – 15,6 proc., į transportą, sandėliavimą ir ryšius – 14,4 proc., į didmeninę ir mažmeninę prekybą – 14,1 proc., į elektros, dujų ir vandens tiekimą – 7,5proc. Pastaraisiais metais labiausiai padidėjo tiesioginės investicijos į nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos, transporto ir sandėliavimo, poilsio organizavimo, kultūrinės ir sportinės veiklos įmones. Sumažėjo tiesioginių investicijų į apdirbamosios gamybos, elektros, dujų ir vandens tiekimo veiklos įmones. Apdirbamąjoje gamyboje daugiausia investuota į naftos produktų ir chemijos gaminių gamybą – 2685,7 mln. litų (36,7 proc. visų apdirbamosios gamybos investicijų), maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybą – 1553,6 mln. litų (21,2 proc.).

Tiesioginių užsienio investicijų analizė pagal apskritis atskleidžia regioninių netolygumų problemą Lietuvoje. Daugiausia tiesioginių užsienio investicijų – 21,75 mlrd. litų (69,3 proc.) – teko Vilniaus apskrčiai, Kauno – 3,12 mlrd. litų (9,9 proc.), Klaipėdos – 3,26 mlrd. litų (9,8 proc.), Telšių – 1,51 mlrd. litų (4,8 proc.), Panevėžio – 0,57 mlrd. litų (1,8 proc.), Šiaulių – 0,47 mlrd. litų (1,5 proc.). Mažiausiai teko Tauragės apskrčiai – 54,8 mln. litų (0,2 proc.), Marijampolės – 137,3 mln. litų (0,4 proc.). TUI padidėjo Marijampolės, Klaipėdos, Šiaulių, Vilniaus apskrityse, sumažėjo Telšių, Kauno, Alytaus apskrityse. Vidutiniškai vienam šalies gyventojui teko 9398 litai tiesioginių užsienio investicijų. Daugiausia jų teko vienam Vilniaus apskrities gyventojui – 25,6 tūkst. litų (t.y. 2,7 karto daugiau nei šalies vidurkis), Telšių – 8,8 tūkst. litų, Klaipėdos – 8,6 tūkst. litų, Kauno – 4,7 tūkst. litų. Mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui teko Tauragės (451 litai) ir Marijampolės (763 litai) apskrityse.

2009 m. sausio 1 d. Lietuvos įmonių tiesioginės investicijos užsienyje sudarė 4,88 mlrd. litų ir buvo 31,7 procento didesnės nei 2008 m. sausio 1 d. (3,70 mlrd. litų). Daugiausia – 1,11 mlrd. litų (22,7 proc. visų

tiesioginių investicijų užsienyje) – investuota Latvijoje, Rusijoje – 0,59 mlrd. litų (12,2 proc.), Nyderlanduose – 0,51 mlrd. litų (10,4 proc.), Lenkijoje – 0,45 mlrd. litų (9,2 proc.), Ukrainoje – 0,37 mlrd. litų (7,5 proc.), Bulgarijoje – 0,35 mlrd. litų (7,2 proc.). Lietuvos tiesioginės investicijos į 27 ES valstybes nares sudarė 3,54 mlrd. litų (72,6 proc. visų Lietuvos tiesioginių investicijų užsienyje), į NVS šalis – 1,03 mlrd. litų (21,2 proc.). Daugiausia Lietuvos įmonės užsienyje investavo į nekilnojamojo turto, nuomos ir kito verslo veiklos įmones – 1,86 mlrd. litų (38,1 proc. visų tiesioginių investicijų užsienyje), finansinį tarpininkavimą – 0,96 mlrd. litų (19,6 proc.), apdirbamąją gamybą – 0,79 mlrd. litų (16,3 proc.), didmeninę ir mažmeninę prekybą – 0,61 mlrd. litų (12,5 proc.), transportą, sandėliavimą ir ryšius – 0,32 mlrd. litų (6,6 proc.). Apdirbamojoje gamyboje daugiausia investuota į chemijos produktų gamybą – 40,8 procento visų apdirbamosios gamybos tiesioginių investicijų užsienyje, maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybą – 23,8 procento.

Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje prognozavimas Trendo modeliu

Lietuvos tiesioginių užsienio investicijų prognozavimui artimiausiems penkeriems metams pasirinktas Trendo modelis. Pirmiausiai, atliktas tiesioginių užsienio investicijų prognozavimas (4 pav.). Tiesinio modelio regresijos koeficientas yra 0,9131 ir jis patikimas, todėl prognozės apskaičiuojamos pagal tiesinę funkciją. Atliktas prognozavimas 5 metams į priekį pagal gautą Trendo lygtį:

$$Y = 2652,9 \cdot x - 2823,3 \quad (1)$$

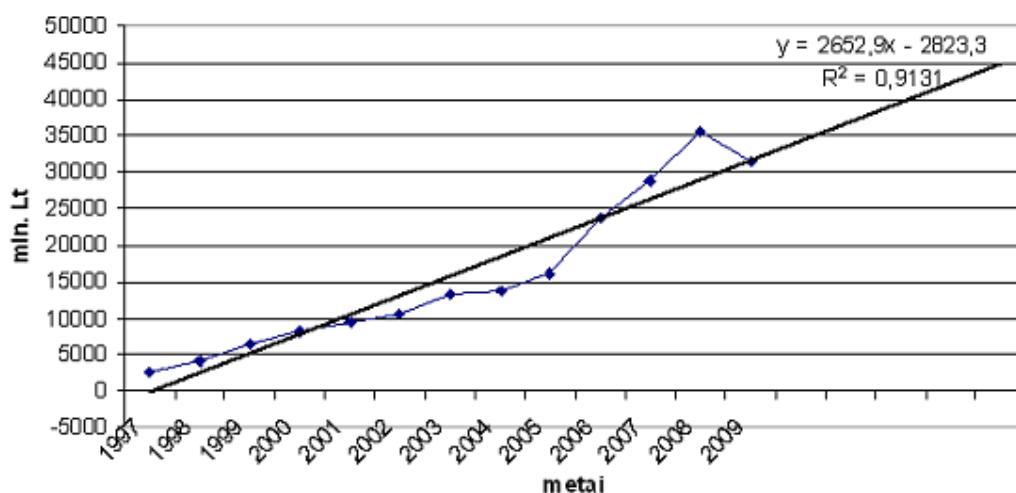
$$Y(2010) = 2652,9 \cdot 14 - 2823,3 = 34317,3 \quad (2)$$

$$Y(2011) = 2652,9 \cdot 15 - 2823,3 = 36970,2 \quad (3)$$

$$Y(2012) = 2652,9 \cdot 16 - 2823,3 = 39623,1 \quad (4)$$

$$Y(2013) = 2652,9 \cdot 17 - 2823,3 = 42276,0 \quad (5)$$

$$Y(2014) = 2652,9 \cdot 18 - 2823,3 = 44928,9 \quad (6)$$

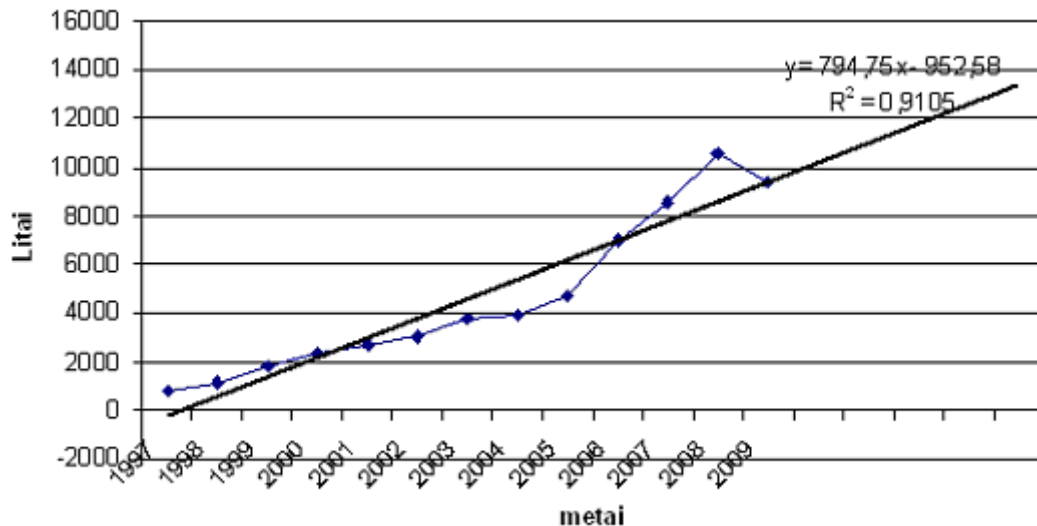

4 pav. Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje prognozės

Įstačius 2010 - 2014 reikšmes į lygtį, gaunamos y reikšmės, kurios yra prognozuojamos pagal šį tiesinio trendo modelį. Pagal šį tiesinio trendo modelį, TUI Lietuvoje 2010 metais turėtų siekti 34317,3 mln. Lt, tai 2823,7 mln. Lt daugiau nei 2009 metų sausio 1 d., bet jos mažesnės nei 2008 metais. 2008 metų tiesioginių užsienio

investicijų įplaukų dydį Lietuva turėtų pasiekti 2011 metais, sekančiais metais tiesioginių užsienio investicijų srautai turėtų augti ir 2014 metais pasiekti 44928,9 mln. Lt.

Apskaičiuojamos tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui prognozės (5 pav.).

5 pav. Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, prognozės

Tiesinio modelio regresijos koeficientas yra 0,9105 ir jis patikimas, todėl prognozės apskaičiuojamos pagal tiesinę funkciją. Atliktas prognozavimas 5 metams į priekį pagal gautą Trendo lygtį:

$$Y = 794,75 \cdot x - 952,58 \quad (7)$$

$$Y(2010) = 794,75 \cdot 14 - 952,58 = 10173,92 \quad (8)$$

$$Y(2011) = 794,75 \cdot 15 - 952,58 = 10968,67 \quad (9)$$

$$Y(2012) = 794,75 \cdot 16 - 952,58 = 11763,42 \quad (10)$$

$$Y(2013) = 794,75 \cdot 17 - 952,58 = 12558,17 \quad (11)$$

$$Y(2014) = 794,75 \cdot 18 - 952,58 = 13352,92 \quad (12)$$

Ištačius 2010 - 2014 reikšmes į lygtį, gaunamos y reikšmės, kurios yra prognozuojamos pagal šį tiesinio trendo modelį.

Pagal šį tiesinio trendo modelį, TUI, tenkančios vienam gyventojui, Lietuvoje 2010 metais turėtų siekti 10173,92 Lt, tai 775,92 Lt daugiau nei 2009 metų sausio 1 d., bet jos mažesnės nei 2008 metais. 2008 metų tiesioginių užsienio investicijų įplaukų dydį Lietuva turėtų pasiekti 2011 metais, sekančiais metais tiesioginių užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Lietuvoje turėtų augti ir 2014 metais pasiekti 13352,92 Lt.

Prognozės yra gana optimistiškos ir paklūstančios pasaulinėms tendencijoms, kad užsienio investicijos pradės augti. Kadangi prognozavimui naudoti 2009 metų sausio 1 dienos duomenys, kurie dar neparodo tikslaus tiesioginių užsienio investicijų srautų pokyčio 2009 metais, tai gali būti, kad tiesioginių užsienio investicijų srautų augimas prasidės vėliau arba bus mažesnis, nei prognozuojama, bet jis bus, nes pasaulio ekonomika stabilizuojasi ir nors Lietuvoje dar stabilizavimosi apraiškos neryškios, bet jos irgi pasireišk.

Tiesioginių užsienio investicijų poveikis Lietuvos ekonomikai

Lietuvos ekonomika plėtojasi kaip ES bendros rinkos dalis, tai sudaro sąlygas aktyviai dalyvauti įvairiose

pasaulinio ūkio ryšių sistemose. Lietuvoje sukurta veikianti rinkos ekonomika, kuri sudaro stabilios ekonominės plėtros pagrindą. Rinkos santykių įsigalėjimas leido įgyvendinti ekonomikos savireguliacijos mechanizmus ir apriboti tiesioginį valstybės kišimąsi į ekonominius procesus. Lietuvos integracija į milžinišką ES vidaus rinką atvėrė dideles galimybes šalies ūkio plėtrai, jos poveikis ateityje dar stiprės. Racionaliai panaudota ES struktūrinių fondų parama teigiamai veikia verslo rėmimo, užimtumo skatinimo, darbo vietų kokybės ir civilizuotų darbo santykių plėtrą (Lietuvos ekonomikos plėtros iki 2020 metų ilgalaikė strategija 2007).

Atskiros Lietuvos ūkio šakos nevienodai patrauklios užsienio investuotojams. Tokius netolygius investicijų srautus galima būtų paaiškinti. Viena vertus, santykinai didesnės investicijos į paslaugų sektorių atitinka pasaulinę paslaugų sektoriaus plėtros tendenciją. Kita, vykstantis privatizavimo procesas, kurio metu užsienio investuotojai įsigijo didžiausius ir svarbius Lietuvos ekonomikos objektus (pvz., Telekomą, Lietuvos taupomąją banką, Žemės ūkio banką, Mažeikių naftą.), darė įtaką investicijų srautams į atskiras ūkio šakas. Nemaža dalis investicijų teko prekybos sektoriui, finansiniam sektoriui, nuotolinių ryšių ("Omnitel", "Bitė", "Tele-2") bei pervežimų ekonominės veiklos sritims. Tačiau tokia svarbi Lietuvos ūkio šaka, kaip žemės ūkis, pritraukė tik nedidelę užsienio investicijų dalį. Situaciją akivaizdžiai komplikuoja tai, jog žemės ūkio produkcija Lietuvoje nekonkurencinga ir todėl sunkiai konkuruoja su kaimyninių šalių produkcija. Šios šakos pelningumas žemas, ji priklauso nuo valstybinės politikos, todėl užsienio kapitalas žemės ūkį praktiškai aplenkia. Daug daugiau investuotojų patraukia paslaugų sektorius, nes palyginti su pramone, gerokai mažesnis veiklos diegimo laikotarpis, mažiau sudėtingų ir brangių įrengimų, investicijų atsipirkimo grąža yra trumpesnė. Todėl tiesioginių užsienio investicijų dalis, skiriama paslaugų sektoriui, didėjo. Ypač išaugo tiesioginių užsienio investicijų dalis į finansinį tarpininkavimą. Pramonės sektoriuje tiesioginių užsienio investicijų dalis sumažėjo. Didžiausio užsienio investuotojų dėmesio

susilaukė tokios pramonės šakos, kaip maisto (ypač pieno perdirbimo pramonė), elektronika, elektrotechnika, lengvoji, chemijos ir naftos perdirbimo pramonė. Susiformavusių tiesioginių užsienio investicijų struktūrų susidarymui didelį poveikį turėjo ne tik bankų, kitų gamybos įmonių privatizavimas bei vykdoma šalies ekonominė politika užsienio kapitalo atžvilgiu, bet ir atskirų ūkio šakų pasiektas lygis, jų ekonominis stiprumas.

Netolygūs tiesioginių užsienio investicijų į atskiras ūkio šakas srautai neišvengiamai įtakoja tam tikrą visą šalies ūkio restruktūrizaciją. Bendrojo vidaus produkto kitimo tendencijos atitinka tiesioginių užsienio investicijų kitimo tendencijas, kas leidžia teigti, jog užsienio kapitalas gali būti laikomas pagrindiniu veiksniu, lemiančiu viso ūkio restruktūrizavimą.

Visuminis tiesioginių užsienio investicijų poveikis Lietuvos ekonomikos plėtrai yra teigiamas. TUI į paslaugų sektorių apskritai yra efektyvios, skatina ūkio plėtrą, tačiau ne visi užsienio investicijų srautai daro teigiamą įtaką. Labiausiai Lietuvos ūkio augimą skatina investicijos į finansinį tarpininkavimą. Lietuvoje daugiausia užsienio kapitalo į monopolistines šakas pritraukiama parduodant įmones strateginiams investuotojams. Pastebėta, kad užsienio kapitalo įmonės ypač stengiasi išsitvirtinti didele koncentracija pasižyminčiose ūkio šakose, turinčiose aukštus patekimo barjerus, kurie vėliau leidžia šioms įmonėms gauti ekonominės naudos vien iš išskirtinės padėties rinkoje. Tokios situacijos ūkio šakose mažina tiesioginių užsienio investicijų teigiamą poveikį ekonominei plėtrai ir bendrojo vidaus produkto augimui. Taigi, daugiau neigiamų ryšių pastebima tuose sektoriuose, į kuriuos daugiausia TUI atėjo dėl privatizavimo. Tiesiogiai pritrauktos TUI į šalies ūkį labiau veikia ekonominę plėtrą ir bendrojo vidaus augimą, negu atėjusios privatizavimo metu - aiškiai skiriasi šių investuotojų motyvai. Teigiamas globalizacijos pasekmės užtikrina TUI, kurios vėliau orientuojamos į verslo plėtrą, reinvesticijas, ilgalaikes strategijas. Galima teigti, kad globalizacijos procesai lems finansinio tarpininkavimo sektoriaus plėtimąsi.

Lietuvos ūkis dar beveik neturi įgytų konkurencinių pranašumų (pažangios technologijos, lyderiavimas perspektyviose šalyse, įmonių reputacija, intelektinės nuosavybės teisės), o pagrindinis konkurencingumo veiksnys iki šiol buvo – pigi kvalifikuota darbo jėga (Ginevičius ir kt. 2005). Integracija į globalias rinkas, atverianti naujas galimybes ir teikianti naujų išteklių, yra viena iš svarbiausių priemonių, padedančių realizuoti nacionalinius interesus, kadangi integracijos metu globalizacijos procesas yra paimamas į suinteresuotų šalių rankas, sulėtinamas ir valdomas atsižvelgiant į nacionalinius interesus. Nacionaliniai interesai formuoja vaidmenį, nuo kurio priklauso, ar valstybė pasyvi stebėtoja, ar aktyvi tarptautinio proceso dalyvė. Integracija – būdas spręsti globalizacijos iškeltas problemas arba pasinaudoti galimybėmis pagal regiono šalių nacionalinius interesus.

Labai svarbu skatinti tiesiogines užsienio investicijas į sritis, kuriose eksportas, ypač aukštų technologijų, galėtų didėti: būtina derinti Lietuvos ir užsienio investuotojų interesus, šalinti kliūtis investicijoms, tobulinti rizikos

priežiūros institucinę infrastruktūrą ir veiklą, sudaryti teisinės ir ekonominės sąlygas plėtoti elektroninį verslą. Tačiau Lietuvoje per mažai lėšų ir kitų išteklių skiriama rinkų tyrimams, mažai prekybos atstovybių užsienyje. Kol kas menkas ir nerezultatyvus tiesioginių užsienio investicijų skatinimas. Mokslo ir tyrimų sistema nėra orientuota į pramonės reikmes, neskatinamos įmonių investicijos į technologijų plėtrą. Visose ūkio srityse lėtai diegiamos informacinių technologijų galimybės. Informacinių technologijų paslaugų ir produktų gamybai Lietuvoje tenka menka bendrojo vidaus produkto dalis. Užsienio rinkose nepakanka informacijos apie Lietuvos įmones.

Lietuvai dar reikia įveikti naujiems pasaulinės ekonomikos dalyviams būdingas problemas. Todėl būtina, siekiant didesnio konkurencingumo integruotoje ES rinkoje, skatinti kurti ir diegti naujas technologijas, plėsti inovacinę veiklą, pritraukti tiesiogines užsienio investicijas į aukštų technologijų sektorius. Nors ES turi dideles savo konkurencinių pranašumų tobulinimo galimybes, tačiau dabartiniais Lietuvos ūkio subjektams reikėtų aktyviau plėsti savo užsienio prekybos ryšius ES integruotoje rinkoje ir pasaulyje, taip prisidėti prie šalies ekonomikos augimo, numatytų tikslų ir prioritetų įgyvendinimo (Jatuliavičienė ir kt. 2007).

Tiesioginių užsienio investicijų atėjimas į besivystančių ūkį keičia tiesiogines užsienio investicijas priimančios šalies ekonominę raidą, tuo pačiu keisdamas ekonomines sąlygas būsimiems užsienio kapitalo srautams. Tiesioginių užsienio investicijų atėjimo pasekmės ekonomikai vystantis taip pat kinta: tiesioginių užsienio investicijų poveikis labiau išsivysčiusios šalies ekonominei plėtrai skiriasi nuo užsienio kapitalo poveikio mažiau pažengusios šalies ūkiui. Praėjus vidutiniškai 3–5 metams po tiesioginių užsienio investicijų atėjimo į investicijas priimančią šalį tiesioginių užsienio investicijų poveikio stiprumas ir netgi kryptis gali kisti (Kalašinskaitė 2009).

Išvados

Globaliniai tiesioginių užsienio investicijų srautai stipriai sumažėjo antrąjį 2008 m. pusmetį. Pasaulio tiesioginių užsienio investicijų srautai sumažėjo 15 proc. Išsivysčiusiose šalyse TUI sumažėjo trečdaliu. Besivystančių šalių ekonomika krizės poveikį pajuto vėliau. TUI besivystančiose šalyse dramatiškai sumažėjo pirmąjį 2009 m. ketvirtį. Tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis gilėja visose trijose ekonominėse grupėse.

TUI ne tik padidino naujųjų ES narių valstybių finansinius išteklius, padidino investicijas į technologijų vystymą, paspartino perėjimą į rinkos ekonomiką, bet ir prisidėjo prie privataus sektoriaus stiprinimo ir naujos rinkos ekonomikos atsiradimo, pašalinant makroekonomikos iškraipymus, paveldėtus iš ankstesnės planinės sistemos, prisidėjo prie pramonės restruktūrizavimo paspartinimo, pagreitino šalių įtraukimą į tarptautinį darbo pasidalijimą bei eksporto plėtrą.

Tiesioginių užsienio investicijų nuosmukis turi didelį poveikį vyriausybės politikai. Vyriausybės susiduria su dideliu darbuotojų atleidimu ir mažėjančia mokesčių baze. Šalių vyriausybės yra priverstos efektyviau konkuruoti, verčiamos įgyvendinti struktūrines reformas,

kad būtų užtikrintas didesnis stabilumas pasaulio finansų sistemoje ir stiprinami makroekonominiai fondai.

Pastaraisiais metais sparčiausiai augo Latvijos, Nyderlandų, Švedijos, Norvegijos TUI Lietuvoje. Labiausiai TUI padidėjo į nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos, transporto ir sandėliavimo, poilsio organizavimo, kultūrinės ir sportinės veiklos įmonės. Sumažėjo tiesioginių užsienio investicijų į apdirbamosios gamybos, elektros, dujų ir vandens tiekimo veiklos įmones. Tiesioginių užsienio investicijų analizė pagal apskritis atskleidžia regioninių netolygumų problemą Lietuvoje. Daugiausia tiesioginių užsienio investicijų tenka Vilniaus, Kauno, Klaipėdos apskrims. Remiantis prognozėmis, atliktomis Trendo modeliu, TUI pradės augti. Prognozės yra gana optimistiškos ir paklūstančios pasaulinėms tendencijoms. 2008 metų tiesioginių užsienio investicijų įplaukų dydį Lietuva turėtų pasiekti 2011 metais, o sekančiais metais TUI turėtų didėti.

Atlikus Lietuvos tiesioginių užsienio investicijų struktūros analizę, galima teigti, kad Lietuvoje TUI paklūsta pasaulinėms tendencijoms ir 2009 metais stipriai mažėja. TUI 2009 m. sausio 1 d. 11,3 proc. mažesnės nei 2008 m. sausio 1 d. Atitinkamai sumažėjo ir TUI vienas šalies gyventojui. Visuminis tiesioginių užsienio investicijų poveikis Lietuvos ekonomikai yra teigiamas. TUI į paslaugų sektorių apskritai yra efektyvios, skatina ūkio plėtrą, tačiau ne visi užsienio investicijų srutai daro teigiamą įtaką. Užsienio kapitalas laikomas vienu iš pagrindinių veiksnių, lemiančių viso ūkio restruktūrizavimą. Siekiant didesnio konkurencingumo integruotoje ES rinkoje, būtina skatinti kurti ir diegti naujas technologijas, plėsti inovacinę veiklą, pritraukti tiesiogines užsienio investicijas į aukštų technologijų sektorius.

Literatūra

- Ginevičius, R., Rakauskienė, O., Patalavičius, R., Kalačinskaitė, K., Lisauskaitė, V. (2005) *Eksporto ir investicijų plėtra Lietuvoje*. Vilnius.
- Hunya, G. (2000) *Integration Through Foreign Direct Investment Making Central and Eastern European Industries Competitive*. The Vienna Institute for International Economic Studies. [Žiūrėta birželio 15d., 2010], <http://books.google.lt/books?id=GtbMTC-JXWYC&dq=Hunya.+Integration&printsec=frontcover&source=bl&ots=xP9swYzK8J&sig=J03Rk74acvipTlj38aqcP0iLWk8&hl=lt&ei=CyAhS8wr2MP-BtTjma4K&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CAgQ6AEwAA#v=onepage&q=&f=false>
- Jatuliavičienė, G., Kučinskienė, M., Garuckas, R. (2007). Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai integruotoje Europos Sąjungos rinkoje. *Ekonomika*, 79, 77 - 93.
- Kalašinskaitė, K. (2009). Tiesioginių užsienio investicijų poveikis ekonomikos plėtrai Lietuvos ir kitų Baltijos šalių pavyzdžiu. *Daktaro disertacijos santrauka*. Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
- Kalotay, K. (2001). The Contribution of Foreign Direct Investment to Transition Revised. *The Journal of World Investment*. [Žiūrėta vasario 15d., 2010], <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=951493>
- Kalotay, K. (2006). New members in the European Union and foreign direct investment. *Thunderbird International Business Review*. [Žiūrėta vasario 20d., 2010], <<http://www3.interscience.wiley.com/journal/112657198/abstract>>
- Lietuvos ekonomikos plėtros iki 2020 metų ilgalaikė strategija. (2007). *Taikomasis mokslinio tyrimo darbas*. [Žiūrėta kovo 10d., 2010], <<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/VIRS/Galutine%20strategija.2007.11.15.doc>>
- Stasiulaitis, A. (2007). Investicijos pasaulyje didėja kartu su priešišku joms. *Verslo žinios*, 169, 6.
- Statistikos departamentas (2009). [Žiūrėta balandžio 20d., 2010], <http://www.google.lt/search?sourceid=navclient&aq=0h&oq=statistika&ie=UTF-8&rlz=1T4ADFA_enLT335LT336&q=statistikos+departamentas>
- Stiglitz, J. (2000). Capital market liberalization, economic growth, and instability. *World Development* [Žiūrėta lapkričio 20 d., 2010], <http://fac.comtech.depaul.edu/topiela/content/798-102_Stiglitz_Fin%20Makt%20Lib%20and%20Instability%202000.pdf>
- World Investment Report 2009. (2009). *UNCTAD* [Žiūrėta gegužės 10d., 2010], <http://www.unctad.org/en/docs/wir2009pt1_en.pdf>
- World Investment Directory, Volume VIII: Central and Eastern Europe, 2003. (2003). *UNCTAD* [Žiūrėta gruodžio 5d., 2009], <http://www.unctad.org/en/docs/iteit20032_en.pdf>
- World Investment Report 2008. (2008). *UNCTAD* [Žiūrėta gruodžio 5d., 2009], <http://www.unctad.org/en/docs/wir2008_en.pdf>

THE VARIATIONS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT FLOWS UNDER THE CONDITIONS OF GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Summary

The first signs of the global financial crisis occurred in mid-2007 with ever-growing financial mortgage defaults in the USA. Money market crisis began in 2008. The stock market slump, large financial institutions have collapsed or been redeemed by states. Governments around the world had to choose the techniques of redemption to save their financial systems. Not only the private financial institutions (such as “Lehman Brothers” and “Morgan Stanley”) and the nations (e.g., Iceland) wind up on the brink of bankruptcy. Financial institutions have been forced to raise capital and to deal with liquidity problems by reducing the cross-border bank lending and reducing the investment portfolio. Initial public offerings had been delayed in the international financial market.

Financial crisis coincided with a structural crisis in the global economy. Industries that have thrived in good economic times for quite a long period and developed considerable excess capacity, falling into a deep recession when the global demand started to weaken. The financial crisis has coincided with the third stage of the economic cycle, i.e., the economic recession period. This resulted in a particularly negative impact of the crisis to the global economy.

Foreign direct investments not only financial resources, new technologies, access to markets, but also is a value of an industry and its function. Many economies, including Lithuania, are still heavily dependent on FDI flows.

The object of the research is foreign direct investment flows. The aim of the research is to traverse the variations of foreign direct investment flows in the world and Lithuania under the global economic crisis conditions. The tasks of the research are:

1. to describe the variations of foreign direct investment flows;
2. to reveal the influence of foreign direct investment to the new EU member states economies;
3. to assess a decline in foreign direct investment to government policies;
4. to describe the structure and the variations of foreign direct investment in Lithuania.

Global FDI flows have declined by 15 percent. In developed countries, foreign direct investment declined by one third. Developing economies faced the shocks later. FDI in developing countries has dramatically declined in the first 2009 quarter. A decline of foreign Direct Investment was deepening in the three economic groups.

FDI has increased not only the new EU Member States' financial resources, increased investment in technology development, has accelerated the transition to a market economy, and also contributed to strengthening the private sector and emerging market economies, removing macroeconomic distortions inherited from the former centrally planned system, have contributed to speeding up industrial restructuring, accelerate the export development and the inclusion of countries to the international division of labor.

FDI decline has a significant impact on government policy. Government is facing large - scale redundancies and falling tax base. Governments are forced to compete more effectively, forced to implement structural reforms to ensure greater stability in global financial system and strengthen the macro-economic foundations.

Foreign direct investments to Lithuania were the fastest growing from Latvia, the Netherlands, Sweden and Norway in

recent years. Most foreign direct investments increased in real estate, renting and business activities, transport and storage, recreation, cultural and sporting activities. FDI decreased in manufacturing, electricity, gas and water supply enterprises. FDI by county analysis reveals regional imbalance issue in Lithuania. Most foreign direct investments fell in Vilnius, Kaunas and Klaipėda districts. Based on projections carried out by Trend model the direct foreign investment will grow. The forecasts are quite optimistic and coming global trends. FDI inflows of 2008 in Lithuania will be by 2011, and in the next year, FDI should increase.

After the analysis of the Lithuanian foreign direct structure could be suggested that FDI in Lithuania obey to the global trend and is significantly reduced in 2009. Accordingly, the decrease is in FDI per capita. Overall impact of FDI on Lithuania's economy is positive. FDI is generally effective in the services sector, promotes economic development, but not all foreign investment flows have a positive impact. Foreign direct investments in the services sector are generally effective, promote economic development, but not all foreign investment flows have a positive impact. Foreign capital is considered one of the main factors influencing the restructuring of the economy. In order to enhance the competitiveness in the integrated EU market, it is necessary to promote the development and deployment of new technologies and to develop innovative activities to attract FDI in high technology sectors.

KEYWORDS: investments, foreign direct investments, economic crisis.

Akvilė Čibinskienė. Mokslinis laipsnis- Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir vadybos fakulteto Ekonomikos ir tarptautinės prekybos katedros socialinių (ekonomikos) mokslų daktarė. Mokslinių tyrimų sritys: mikroekonomika, makroekonomika, infrastruktūra. Mokslinės publikacijos: apie 24 mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių Lietuvos ir užsienio šalių mokslo darbuose ir žurnaluose autorė. Adresas: Laisvės alėja. 55, LT-44309, Lietuva. Tel. 8 37 300576. El. paštas akvile.cibinskiene@ktu.lt.

Rima Kontautienė. Mokslinis laipsnis- Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir vadybos fakulteto Ekonomikos ir tarptautinės prekybos katedros magistrė. Mokslinių tyrimų sritys: mikroekonomika, makroekonomika, tarptautinė ekonomika ir vadyba. El. paštas rima.kontautiene@stud.ktu.lt.